

Florence Rochefort

Feminizmler Tarihi

Türkçesi: Özlem Altun

İçindekiler

GİRİŞ

Küresel Bir Yaklaşım.....	7
---------------------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

Cinsiyet Eşitliğini Talep Etmek, Kadınları

Özgürleştirmek (1789-1860).....	17
---------------------------------	----

I. Amerikan Devrimi ve Fransız İhtilali'ni İzleyen Süreçte İnsan Hakları ve Kadın Hakları	17
1. "Kurucu" bir nitelik kazanan eşitlikçi metinler.....	17
2. Cinsiyet bilinci ve devrimci kadınların birleşmesi.....	20
3. Eğitimde, sivil yaşamda ve siyasette eşitsizlikler: 19. yüzyılda karşılaşılan zorluklar	22
II. Feminizmler ve Sosyalizmler.....	24
1. Ütopik sosyalizmlerin gücü	24
2. Kadın hakları ve siyasi çatışmalar.....	27
III. Reformcu Feminizmler	29
1. Dinsel coşku, kölelik karşıtı ve ahlaki reformcu hareket	29
2. Liberal feminizmin ortaya çıkışı.....	32

İKİNCİ BÖLÜM

Uluslararasılaşma Dönemi (1860-1945)	35
--	----

I. Ulusal ve Uluslararası Alanda Toplumsal Dinamikler.....	35
1. Bağımsızlık peşinde.....	35
2. Uluslararası yapılar	41
3. Feminizmler, milliyetçilik ve sömürge karşıtlığı	45

II. Eşitlik Mücadelesi	49
1. Eğitimde, işte, ailede ve toplumda eşitlik için	49
2. Süfrajistler arasındaki anlaşmazlıklar	52
3. Süfrajistlerin hücumu.....	55
4. Vatandaşlık hakkı	57
III. Yeni Kadınlar ve Özgürlük	59
1. Yeni kadın figürlerine duyulan hayranlık.....	59
2. Özgür aşk ve annelik özgürlüğü.....	60
3. Kadınlar hak peşinde	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Cinsiyet Eşitliği ve Kadınların

Özgürleşmesi İçin (1945-2000)

I. Reformcu Feminizmlerin Devamlılığı.....	70
1. Önce işyerinde, toplumda ve siyasette eşitlik.....	70
2. Kurumsal yapılar	73
II. Feminist Hareketteki Radikal Yenilikler (1960-1980)	76
1. Kadın özgürlük hareketleri (1960-1970).....	76
2. Yeni görüşler ve kuramsal bölünmeler.....	78
3. Ayrılcı eğilimler: lezbiyenlik ve Siyah Feminizm.....	83
4. Feminist karşı kültürler ve birleştirici eylemler.....	86
III. Feminizmlerin Yaygınlaşması ve Çeşitleri (1980-2000).....	90
1. Kadınlar ve toplumsal cinsiyet üzerine feminist çalışmalar	91
2. Eşitlik ve eşitlikçi politikalar	92
3. Dindar feminizmler	93
4. Ekolojik feminizmler	95
5. Siyasal feminizmler.....	96
6. Kültürel ve halkçı feminizmler.....	97

SONUÇ

KAYNAKÇA

GİRİŞ

Küresel Bir Yaklaşım

20. yüzyılda gerçekleşen kadın özgürlük hareketi, belli bir döneme veya bölgeye özgü olmaksızın, tüm toplumları genel itibarıyla ciddi ölçüde sarsmış önemli bir hadisedir. Buna rağmen cinsiyet eşitliği mücadelesinde, kadınların temel hak ve özgürlüklerini kazanmasında ve her iki cinsiyet için de daha açık ve akışkan cinsiyet rollerinin ve kimliklerinin tanımlanmasında feminizmlerin ne denli etkili olduğunu –olmaya devam ettiğini– belirtmeyi çoğunlukla ihmal ederiz. Güncel meselelerin de bize düzenli olarak hatırlattığı üzere, feminizmler –etkinliğini hâlâ sürdüren– eşitsizliğe dayalı bir mirasa karşı koymak adına daima iş başındadır.

Peki, burada “feminizm”i neden çoğul kullanıyoruz? Sıklıkla şeytanlaştırılan ya da görmezden gelinen feminizmler, sayısız yanlış yorumlamaya ve sistematik karalamaya maruz kalsa da sosyal bilimler alanında temellendirilip çalışılan bir konu haline gelmiştir. Artık bir tarihçesi, daha doğrusu tarihçeleri vardır. Tanımlar, amaçlar ve kullanılan yöntemler üzerine gerçekleştirilen alan içi tartışmalar; nadiren dikkate alınan, müşterek duyarlılığın ve belleğin genellikle yadsıdığı heterojen bir yapıyı su yüzüne çıkarır. Tarihsel perspektiften bakıldığında, gerçekleştirilen mücadelelerin çeşitliliği çoğul ekinin kullanımını gerekli kılar. “Feminizmler” terimi özünde, gerek şahıslar gerekse topluluklarca desteklenen oldukça çelişkili, tartışmalı olguları kapsar ve kendini felsefi ve politik düşünce akımları kadar toplumsal ve siyasi hareketler aracılığıyla da gösterir. Feminizmleri, kadınların hakları, düşünce ve hareket özgürlükleri adına girilen bir mücadele olarak tanımlayabiliriz. Bu mücadele büyük oranda

kadınların maruz kaldığı baskıyı ve erkeğin yanındaki ikincil konumlarını eleştirmenin yanı sıra cinsiyet normlarını da hedef alır. Çünkü feminizmler öncelikli olarak kadınları merkeze koysa da, daha genel mânâda, hiyerarşik bir düzene göre oluşturulmuş eril ve dişil tanımlarını, kadınlık ve erkeklik ilkelerini de ele alır. 1970'li yılların feminist hareketi tarafından oluşturulan toplumsal cinsiyet kavramı, kimi erkeklerin cephe aldığı ya da hedef tahtasına oturtulduğu; kimi kadınlarınsa bundan çıkar sağlayan tarafta yer aldığı çok çeşitli patriyarkal hiyerarşilere işaret eder. Feminizmlerin görevlerinden biri de doğuştan geldiği veya önceden belirlendiği varsayılan bir doğa fikrinde inkâr edilen cinsiyet eşitsizliklerini görünür kılmaktır.

Bu haksızlıklar karşısında ortaya çıkan çok çeşitli isyanlar karmaşık bir feminizmler haritası meydana getirir. Bu feminizmlerin tanımı, karşı koydukları baskı biçimine, farklı dönemlerin ve toplumların ya da farklı toplumsal grupların eşitlik ve özgürlük kavramlarına yüklediği anlamlara bağlı olarak göreceli ve değişkendir. Kadınlar, erkekler ve cinselliği algılama biçimleri arasındaki farklılıklar belirli bağlamlar, ifade ve isyan olanaklarıyla koşullandırılır. Kişinin kendini tanımlama biçimi, hesaba katılması gereken bir durum olsa da, tek başına yeterli bir ölçüt değildir. Feminist olduğumuzu iddia edip konuyla üstünkörü ilgilenebileceğimiz gibi, tam tersine, cinsiyet eşitliğine inancımızı kesin bir dille duyursak da bu etiketi reddediyor olabiliriz – tıpkı kapsamlı bir açıklamanın ardından gelen meşhur “Feminist değilim ama...” ifadesinin ima ettiği gibi. Pek çok aktivist daha çok güven veren veya anlam çerçevesi daha dar olan “kadıncı” (*womanist*) ya da “kadın hareketi” gibi kavramları tercih eder. Burada tarihsel açıdan amaçlanan, iyi feminizmler ya da kötü feminizmler için bir ölçüt belirlemek değil; barındırdıkları ikilemi ve çelişkili olabilen mantıklarını düzenlemektir. Bu unsurlar döneme ve etki alanlarına (bölgesel, ulusal, uluslararası) göre değişiklik gösterir.

Peki, bu sentezi neden küresel bir ölçekte ele almayı seçiyorduk? Şurası açık ki birçok disiplinden beslenen bir ansiklopedi, güncel sorunlar doğrultusunda tekrar tekrar çalışılan böylesi bir konuyu derinlemesine incelemek açısından yetersiz kalırdı. Bu eserde amaçlanan, genel olarak feminist düşünce ve mücadele tarihindeki bazı temel ilkelere bahsetmektir – bir nevi, birkaç dağ sırtından başka bir şey görmeye olanak tanımayan; pek çok önemli tartışmayı, ilgi çekici biyografileri dışarıda bırakan kuşbakışı bir görünüm sunmak... Böyle bir tasarımın, ister istemez, eksik kalacağını kabul etsek de kolektif çalışmalarda halihazırda ülke bazında, nadiren de bütüncül olarak kaleme alınan bu küresel tarih çalışmasını, bu zorlu görevi üstlenmeden edemedik.¹ Bunun başlıca nedeni, feminizmler üzerine tarihyazımının son derece gelişmiş ve çeşitlenmiş olmasıdır. Hâlâ keşfedilmesi gereken uçsuz bucaksız bir alan olmayı sürdürmesine rağmen 1980'lerden bu yana tüm kıtalara yayılmıştır. Latin Amerika, Asya, Arap ve Sahra Altı Afrika ülkelerinin artık kendilerine ait bir feminizmler tarihi vardır ve bu önemli katkılar, farklı disiplinlerce de çalışılan dünya tarihine (küresel ya da bağlantılı tarih çalışmaları) başka bir açıdan bakılmasına olanak tanır. Eşitlik sorunsalının Batı dünyasında ortaya çıkmasıyla beraber, bu sorunsalın köklerini Batılı olmayan bağlamlarda bulmanın mümkün olduğunu göstermek elinizdeki çalışmanın amaçlarından biridir. Her ne kadar sömürgeci tahakkümle kurulan bağlantı genellikle çelişkili görünse de burada kaynağını dışarıdan alan bir gelişim modelinden ziyade benimsemiş ve özel nedenler etkili olmuştur. Kadınların maruz kaldığı ayrımcı ve adaletsiz tutuma karşı gerçekleşen başkaldırıları, kozmopolit bakış açılarıyla da etkileşime girerek –söz konusu ortama özgü ve çok çeşitli eylem alanlarındaki– insan hakları ve kadın hakları kavramlarından beslenmektedir. Dolayısıyla, Kuzey ve Güney arasındaki etkileşimin karmaşıklığını ortaya koymaya çalışacağız.

1 Offen, 2012; Hannam, 2007.